

Zwijgen over de Euterpestraat

Op het hoofdkwartier van de Sicherheitsdienst
in Amsterdam gingen in 1944 verraad en
verzet hand in hand

Eerste druk, augustus 2012
© 2012 Jan Hopman

ISBN: 978-90-484-2569-3
NUR: 337

Uitgever: Free Musketeers, Zoetermeer
www.freemusketeers.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zonodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (I) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (II) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

JAN HOPMAN

ZWIJGEN OVER DE EUTERPESTRAAT

OP HET HOOFDKWARTIER VAN DE
SICHERHEITSDIENST IN AMSTERDAM GINGEN IN
1944 VERRAAD EN VERZET HAND IN HAND

Dit boek is opgedragen aan Marijke Schrahe. Dochter van Thea Hoogensteijn die als secretaresse van nazibeul Willy Lages veel Nederlanders het leven redde.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Geldnood

Een Hollandse meester	11
Bloembollen	16
Hogerop	19
Dichter van de NSB	23
Een Zweedse tante	28
Zoeken naar joodse kunst	30
Elias en Japin	33
Opslagruimte gezocht	37
Typiste van de duivel	41
Typhoons uit de hemel	46
Verräterin	49
Wachten op de duisternis	53

Hoofdstuk 2: Moffengriet

De vergeten brief	75
Beul, verrader, held	79
Wie is Ewout Brons?	84

Hoofdstuk 3: Vergeten verzetsheldin

De badgasten	91
De mui	97
Schoten aan de grens	101
Nog enkele maanden te gaan	105
Verzetsstrijder Pierre	110
De vergeten verzetsheldin	114
De nazibibliotheek	122
Verdwenen documenten	127
Thea spreekt	134
Terug naar Darmstadt	136
De magnetiseur	139
Twijfels	141
Naschrift	144
Toevalligheden	145
Verantwoording	146
Geraadpleegde bronnen	148

'Als een God de enige God en Schepper is van het Allesomvattende,
dan heeft hij noodzakelijkerwijs ook het kwaad geschapen'.

(oude gnostische opvatting)

HOOFDSTUK I

GELDNOOD

Een Hollandse meester

Merkwaardig dat de naam *Tallrisstigen 31 Lidingö* mij nog was bijgebleven. Ik kwam die voor het eerst tegen na de dood van mijn vader, toen het ouderlijke huis in de Koningin Julianastraat in de kustplaats C. moest worden ontruimd. In een sigarendoos zat, tussen een stapeltje oude ansichtkaarten met vooroorlogse dorpsgezichten, een lege enveloppe van luchtpostpapier. Op de achterkant stond geen naam van een afzender maar enkel dat adres geschreven in blokletters. Uit het vaag geworden poststempel en de drie zegels waarop het veertigjarige vorstenjubileum van koning Gustaaf de Vijfde werd herdacht, maakte ik op dat de enveloppe, waarin ongetwijfeld ook een brief had gezeten, ergens in het jaar 1947 uit Zweden moest zijn verzonden. Later was ik er achter gekomen, dat Lidingö deel uitmaakt van een archipel van duizenden eilandjes en door twee lange bruggen is verbonden met Stockholm. Vanwege de bossen, stranden, jachthavens en riante landhuizen wordt het ook wel de Zweedse goudkust genoemd.

Om tien minuten over tien op de ochtend van vrijdag 6 november 1987 zet de DC-9 de daling in naar Arlanda Airport. Onder mij honderden meren die in diepblauw blaken tussen de met sneeuw bedekte toppen van miljarden naaldbomen die nu langzaam op me af komen. Een taxi brengt mij in drie kwartier naar de Dalagatan nummer 46 in Stockholm, naar kinderboekenschrijfster Astrid Lindgren. Dank zij haar kritische artikelen in de Dagens Nyheter en Expressen over de manier waarop de bio-industrie dieren behandelt, heeft het Zweedse parlement enkele dagen tevoren een milieuwet aangenomen die aan hun lijden een einde moet maken. Hierover ga ik haar als journalist van een natuurtijdschrift interviewen.

Na twee uur sta ik weer buiten haar flat en bemerk dat het nog altijd hard vriest. Ik neem de bus naar de binnenstad. Het vliegtuig naar Amsterdam vertrekt pas laat in de avond.

Pal aan het water bij de Södra Blasieholmshamn ligt het Nationaal Museum met de grootste kunstcollectie van Scandinavië. Onder de meer dan zestienduizend schilderijen en beelden bevinden zich ook werken van Rubens, Hals en Rembrandt. In de zijvleugel van het kolossale gebouw, dat geïnspireerd is op de architectuur uit de tijd van de Noord-Italiaanse renaissance maar dat ik afzichtelijk vind, loopt op dat moment een tentoonstelling met tekeningen van Edvard Munch.

Het valt me op hoe weinig gekleurde lijnen van pastelkrijt de Noorse kunstenaar in 1902 nodig had om zijn *'Melancholische man met zee-meermin'* in een bijna kindertekening vorm te geven. Gamla Stan, het oude centrum van Stockholm, herbergt smalle kasseienstraatjes, waarlangs zeventiende-eeuwse huizen tegen elkaar aan leunen. Er zijn veel exclusieve modewinkels gevestigd met opvallend kleurige kleding. Op een poster lees ik dat in een tot expositiehal omgebouwd pakhuis in het weekeinde een internationale kunstbeurs wordt gehouden. Als ik langs de hoge glazen voorpui loop, is men daarachter volop bezig met inrichten. Uit grote en kleine houten kratten tillen witte handschoenen voorzichtig schilderijen tevoorschijn waarvan het merendeel in een ver verleden is gemaakt.

Omdat de expositie van werken van Carl Larsson boven op de zolderverdieping kennelijk gewoon doorgang vindt, wandel ik naar binnen maar blijf nieuwsgierig in de buurt van de lange tafel staan waarop de uitgepakte doeken stuk voor stuk worden geïnspecteerd en gefotografeerd voordat ze worden opgehangen. Wat mij opvalt, is dat niemand me vraagt om door te lopen. Ik zie een Hollands wintergezicht van Jan Josephsz. van Goyen, een landschapsschilder uit de Gouden Eeuw. Schaatsers op de gracht voor de vestingwallen van Naarden met op de achtergrond, getemperd door een bleke middagzon, de contouren van de Grote Kerk. Rechtsboven op de zijkant van de barokke lijst